

Reportatge. Aquesta és la història d'un duo musical format per un català i un gallec que va triomfar en una Alemanya farcida d'emigrants

Joan i José, cançons per la llibertat

JORDI SANCHO PARRA
ALCANAR

Joan Esteller Sancho va anar-se'n a estudiar a Saragossa «admirat dels excombatents i camarades, junt als quals essa combatut si m'essa tocat viure la guerra». Parla d'hòmens com Pepet de la Verda, del tio Xarrimpo, de Vicent de Titon, de Teri de les Clàudies. D'aquella gent que havia sacsats i sacsaria- consciències.

L'any 1961, Joan va fugir d'una Espanya dictatorial cap a una Alemanya famolenca de mà d'obra estrangera. Són uns anys marcats pel NO-DO, pel «millor no significar-se», pel «parte», per les demostracions sindicals de música i dansa cada primavera i pel 600 com a un horitzó de benestar i progrés. Una època en què a Espanya no hi ha atur perquè a la resta del món hi treballen quasi quatre milions de fills seus. Joan aterra a una impremta prop de Stuttgart, on hi estampa etiquetes, i poc després ingressa a la Universitat de Heidelberg. En arribar-hi, freqüenta el Wein-Loch [forat del vi], bar regentat per Otto, un antic membre de la milícia nacionalsocialista. La cita és ineludible per a qualsevol persona vinculada al progressisme ale-

Un 1 de maig, «de 1969 o 1970», van actuar el mateix dia en tres ciutats diferents

many del moment. I allí va conèixer a José Suárez, un gallec fill de guàrdia civil que també havia migrat.

Amb una enyorança romàntica, em diu que «José era un guitarrista fantàstic. Jo cantava cançons protesta, el 'Por qué no engraso lo ejes' i cançons republicanes de la guerra, i ell m'acompanyava. Així va nèixer el duo». La primera actuació la van fer al mateix bar; després, els hi va seguir tot un reguitzell d'actuacions arreu: a la República Democràtica d'Alemanya, a Itàlia, a França –a la cèlebre Salle Pleyel, on va anar-hi a veure l'exiliat canareu Pepet

Joan amb una còpia del senzill 'Plany a quatre veus' (1969). FOTO: CEDIDA

de la Verda– i, per suposat, a Espanya. «Van tindre molt d'èxit a Alemanya. Mos cridaven dels sindicats, del partit –assevera que el comunista, és clar– i de festes on hi militaven companys i camarades». A les últimes cuades dels eixorejats seixanta, Joan&José van de bòlid. «Un primer de maig –calculem que de 1969 o 1970– vam actuar, el mateix dia, a tres ciutats diferents».

Van haver-hi dos punts forts que va suposar un ans i un després per al duo. El primer, l'estiu de 1966, al festival Burg Waldeck, on hi cantaren les adaptacions d'en Salvador Espriu, poeta de capçalera del grup, 'La lluna', 'Si un dia vols', i 'El vent'. Poc després, a començament dels setanta, el duo actua al Festival des Politischen Liedes [Festival de cançons polítiques]. Fou llavors quan el duo tingué al seu redós una sèrie de figures importants i contactes arreu, fruit de les gestions i els treballs periodístics de Joan i de

José: espanyols com Raimon i Paco Ibáñez, exiliats com André Sorrel, i membres de la Nova Cançó Xilena, com els Inti-Illimani, Quilapayún o els germans Ángel i Isabel Parra.

En Joan, arrupit darrere d'unes ulleretes rodones i un cos menut i fràgil, recorda però una actuació especial. «Devia ser 1966 o 1967 quan vam tocar al Casino d'Alcanar. Hi havien posat un cartell que venia a dir que aquella nit s'hi cantava cançó protesta o nova cançó, i va acudir-hi molta gent. A alguns se'ls hi notava com engolien. Sendemà de matí, quan ja havíem marxat, va vindre a buscar-mos a casa la Guàrdia Civil».

Entre 1967 i 1969 el segell discogràfic Pläne-Verlag aposta pel duo i els hi edita dos LPs, Guanyarem i Streik, i el senzill de 45 rpm Plany a quatre veus. Els primers vinils de gran format, de 78 rpm, inclouen cançons pròpies i adaptacions de poetes com Antonio Aparicio, Salvador Espriu i Rafael

Alberti. També hi col·labora un dels imprescindibles de l'aura del duo, el polifacètic Jordi Monés Sinyol, membre fundador del PSAN. Ell els hi escrigué moltes de les seues lletres mítiques. El senzill, pensat en un format més íntim, incloïa quatre adaptacions de l'obra homònima de la Coloma Lleal, guanyadora dels Jocs Florals celebrats a la Sorbona l'any 65.

«Cantàvem en castellà i en català per tal d'arribar a tot el públic, i ho aconseguíem. Alguna gent va aprendre català gràcies a Guanyarem. Enteníem la cançó com una ferramenta per a polititzar la gent, estendre'n l'ús i comprendre la situació que sofria el país amb el franquisme». Joan m'explica que sentien el caliu de la gent, que notaven com tothom s'unia a la gresca que feien en cantar, sense importar-hi les ideologies proteiques que l'esquerra d'este beneït país s'ha encarregat de perfilar sistemàticament i caïnita. «A la festa de la Información Española a Brussel·les, organitzades pels immigrants espanyols, mos ajuntàvem sense importar-hi l'origen». I parlant-ne, em pregunto per què rellegir a Trotski i sobre la necessitat d'un internacionalisme essencial, transversal i de classe, que dissortadament ja hem perdut.

Entrats els setanta, després d'uns

Després d'un concert al Casino d'Alcanar els va anar a buscar la Guàrdia Civil, però havien marxat

anys daurats i esplendorosos, el treball i les incompatibilitats van acabar per fondre-hi la idea d'una lluita revolucionària musicada. De lloar les gestes socialistes com un trobador, com un Carlos Puebla a la Cuba revolucionària. I amb esta imatge es fon també la tarde a la galeria de ço Joan, i acordem fer-hi un article sobre la seua militància musical.

«Quin títol li posaries, a l'article?». «Cançons per la llibertat?», em diu, cavil·lós. Pus no se'n parla més.